

Кришталь Наталія Анатоліївна,
*ст. викладач кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університете
імені В. Г. Короленка, natasha_kryshstal@i.ua;*
Кришталь Аліна Михайлівна,
*асистент кафедри ділової іноземної мови,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», alinakryshstal0211@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Виховання майбутніх фахівців із вищою освітою на сьогоднішній день набуває особливої актуальності. Метою суспільства стає духовне вдосконалення особистості, на що акцентовано увагу в державних нормативних документах та актах. Зокрема, Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечували «можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості» [4].

Виховна робота у вищих навчальних закладах певною мірою досліджена в сучасній педагогіці та психології. Проблеми організації виховної роботи в закладах освіти привертають увагу багатьох дослідників. Загальні аспекти виховної роботи розглядали А. М. Алексюк, М. І. Болдирев, Ю. К. Бабанський, С. П. Баранов, Б. З. Вульфів, В. М. Галузинський, А. Й. Капська, Б. С. Кобзар, М. Ю. Красовицький, О. П. Кондратюк [1–6; 10; 11].

Сучасні дослідження проблем виховної роботи ґрунтуються на особистісно-орієнтованих концепціях виховної діяльності викладача вищої школи, які відображають гуманістичну спрямованість виховної роботи, пріоритет загальнолюдських та національних цінностей, котрі сприяють набуттю молодим поколінням соціального досвіду і формуванню інтелектуального і культурного потенціалу нації. Вищі навчальні заклади працюють на перспективу. Їхні випускники покликані утверджу-

вати загальнолюдські та національні морально-духовні цінності. Вони мають усвідомлювати, що наукові знання, найновіші виробничі технології мають сенс лише за умов, коли вони спиратимуться на високий рівень морально-духовної вихованості їх носіїв. Кожен фахівець повинен розуміти та завчасно передбачати, якою мірою нові наукові відкриття, технології будуть сприяти людському розвитку. Тому важливими напрямами ефективної діяльності вищих навчальних закладів є демократизація, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, органічне поєднання в ньому національного та загальнолюдського начал [6].

У системі професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах має продовжуватися процес реалізації вимог програми виховання всебічно розвиненої особистості. У виховній роботі зі студентською молоддю варто використовувати різні форми: безпосередню навчальну, виробничу діяльність, участь у громадських справах, поведження у побуті.

Дбаючи про створення оптимальних умов для виховної роботи, не варто виносити завдання виховання за рамки навчального процесу. Треба зважати на дієвість і впливовість великого спектру форм діяльності, які сприяють формуванню всебічно розвиненої особистості. Це навчальні заняття, практика, наукові гуртки, творчі студії, екскурсії, походи, різноманітні форми і види суспільно-корисної праці та ін. [6].

Реалізувати завдання виховання особистості студента можливо лише за умови єдності трьох складових освіти – навчання, розвитку і виховання. Проте є певна різниця в ролі навчання і виховання у становленні особистості фахівця: навчання діє на індивідуально-виконавчий зміст діяльності, формує знання, уміння і навички. Виховання ж формує ставлення, смисли діяльності. У діяльності викладача навчання і виховання нероздільні (Г. Костюк). Тому навчання, освіта – це основний, хоч і не єдиний шлях виховання. Завдання виховання завжди включає в себе завдання організації спеціальної провідної діяльності, яка слугує виховній меті. У студентському віці – це навчально-

професійна діяльність. Студентський вік охоплює і пізнюючий, юнацький період, і частину дорослого етапу розвитку та становлення людини. Цей вік характеризується найбільш сприятливими умовами для психологічного, біологічного і соціального розвитку. У цей період найвища швидкість пам'яті, реакції, пластичності у формуванні навичок. В особистості на цьому етапі домінуючим є становлення характеру та інтелекту. Активно розвиваються морально-ціннісні та естетичні почуття. Швидко освоюються соціальні ролі дорослого. Формуються й закріплюються схильності і інтереси. Визначаються життєві цілі й прагнення [6].

Досягнення мети виховання можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді.

Отже, організація виховної роботи здійснюється за допомогою ректорату, кафедри, куратора, викладача, студентського самоврядування і активності самого студента, що, у свою чергу, формує багатогранну, цілісну, всебічно розвинену особистість.

Ректорат у своїй діяльності базується на таких принципах, як: системність процесу виховання; безперервність і спадкоємність у вихованні; єдність історичного, національного та загальнолюдського у вихованні; розвиток національної свідомості, прищеплення любові до свого народу, поваги до його культури, традицій, звичаїв, а також поваги до культури інших народів, оволодіння цінностями української та світової культури в усіх сферах життєдіяльності; гуманітаризація, гуманізація виховання; єдність навчання та виховання; співробітництво, партнерство, взаємодія між викладачем і студентом, що сприяє поглибленому процесу навчання, перетворенню студента в активного суб'єкта навчання та виховання; індивідуалізація виховного процесу – діалектичне поєднання індивідуальних і колективних форм. Переорієнтація з безпосереднього колективного впливу на індивідуальні форми виховної роботи; інтеграція традицій-

них і нових форм виховної роботи; гармонізація родинного та суспільного виховання, що базується на поєднанні й координації виховних зусиль родини та ВНЗ; формування творчої активності, самодіяльності студентської молоді, що проявляється в поєднанні педагогічної майстерності з ініціативою та самодіяльністю студентів, у ствердженні життєвого оптимізму та розвитку навичок позитивного мислення; активізація студентського самоврядування; формування в усіх підрозділах і структурах ВНЗ особливого мікроклімату теплоти та довіри, доброзичливості і взаєморозуміння, співробітництва та взаємодопомоги, спрямованих на створення внутрішньої єдності всіх членів колективу та взаємної підтримки один одного на всіх рівнях; системне формування особистості майбутнього фахівця через вплив усіх функціонуючих у ВНЗ структур і підрозділів як у навчальний, так і позанавчальний час; світський характер виховної роботи серед студентської молоді, несумісний із пропагандою насильства, жорстокості, людиноненависницьких теорій.

Кафедра є важливою ланкою реалізації виховного потенціалу ВНЗ. Кафедри планують, визначають мету і завдання виховної роботи, її організаційні принципи, керуючись концептуальними засадами гуманітарної освіти в Україні, Концепцією виховання дітей і молоді в національній системі освіти, Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, іншими нормативними документами з актуальних проблем виховання студентської молоді, враховуючи специфіку навчального закладу, запити і потреби студентів.

Виховна робота кафедри полягає в наступному: це формування професійних якостей сучасного спеціаліста як людини, особистості; проведення професійно-орієнтаційної, інформаційно-просвітницької, культурно-виховної роботи серед студентів, розвиток їхніх творчих та інтелектуальних здібностей, залучення до різноманітної діяльності за інтересами, участі в культурно-освітній, спортивно-оздоровчій та інших видах діяльності; сприяння роботі рад студентського самоврядування факультетів, гуртожитків; навчального закладу в цілому; безпосередня

участь у реалізації заходів, що проводяться ректоратом, на факультетах, у гуртожитках, клубах; організація роботи наставників академічних груп студентів (участь у навчально-виховних і громадських, культурно-освітніх і культурно-виховних заходах у групі; робота з активом академічної групи, індивідуальна виховна робота зі студентами групи; студентами, які проживають у гуртожитках та ін.).

Куратор (тьютор, наставник) академічної групи є суб'єктом виховної роботи. При проведенні організаційно-виховної роботи серед студентів академічної групи куратор спирається на положення, які визначені в Концепціях, Положеннях та інших нормативних документах ВНЗ.

Куратор академічної групи разом зі студентами складає план виховної роботи на навчальний рік, який затверджує декан факультету чи його заступник із виховної роботи. Цей план узгоджується з проректором з виховної роботи ВНЗ та радою факультету.

План організаційно-виховної роботи куратора академічної групи університету передбачає: знайомство куратора зі студентами академічної групи, виявлення їх інтересів, запитів (перший курс); проведення зустрічей зі студентами групи, індивідуальних бесід, зборів групи щодо якісного навчання; ознайомлення з правами і обов'язками студентів; ознайомлення студентів з «Правилами внутрішнього розпорядку» у ВНЗ, умовами проживання в гуртожитках, вимогами Статуту ВНЗ; організацію виховної роботи серед студентів групи, які проживають у гуртожитках; організацію та проведення зустрічей студентів академічної групи з державними діячами, ветеранами праці, Великої Вітчизняної війни, працівниками культури і мистецтва, правоохоронних органів, органів охорони здоров'я; відвідування студентами музеїв, театрів, естрадно-концертних програм, художніх виставок, екскурсій.

Педагог своєю особистістю впливає на формування у студентів певних компонентів загальнолюдської і професійної культури. «У вихованні, – писав К. Д. Ушинський, – все по-

винно базуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, хоч би як хитро він був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання» [10].

Висока культура мислення, спілкування, мовлення, поведінки, зовнішності, жестів, міміки, володіння основами психотехніки, морально-духовних цінностей та багато іншого – це той духовний капітал педагога, який є джерелом виховання студентів [6].

Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах є складовою демократизації вищої школи. Проблема самоврядування в закладах освіти набула своєї актуальності в кінці ХХ на початку ХХІ ст., тобто в період становлення української незалежної держави. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку й модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення в них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації. Опора на ініціативу, активну життєву позицію, ціннісні орієнтації студентства є реальним показником цивілізованості суспільства, утвердження в ньому демократичних начал.

Із метою організаційного та науково-методичного забезпечення впровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах Міністерство освіти і науки України наказом від 03.04.2001 р. № 166 затвердило «Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах». Згідно з ним «самоврядування у вищому навчальному закладі – це самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління вищим навчальним закладом, яка визначається ректоратом (адміністрацією), деканатами (відділеннями) і здійснюється студентами відповідно до мети і завдань, що стоять перед студентськими колективами» [11].

Запровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах є конкретною реалізацією громадянських прав студентів, формування в них почуття відповідальності,

вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми. Водночас студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання.

Значне місце в системі формування всебічно розвиненої особистості студента мають займати позааудиторні форми виховання: діяльність наукових гуртків, творчих студій, конференцій, дискусійних клубів, зустрічей з письменниками, художниками, акторами та ін.

Організація виховної роботи у структурних підрозділах університету потребує постійного вдосконалення, пошуку і приведення в дію нових форм впливу на студентів, відпрацювання нових методик. Разом з тим, потрібно активізувати традиційні види діяльності, збереження досягнень минулого. Виховання повинно носити творчий характер, орієнтуючись на проблеми пов'язані зі специфікою кожного ВНЗ. Надзвичайно важливе завдання адміністрації ВНЗ і органів самоврядування полягає у створенні належних умов для розвитку та задоволення культурних потреб студентів, для їх самореалізації. Випускники університету мають бути не просто знаючими спеціалістами, а людьми творчими, духовно багатими із демократичним світобаченням.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. – Київ : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Болдирев М. І. Класний керівник / М. І. Болдирев. – Київ : Рад. Школа, 1982. – 252 с.
3. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды : научное издание / Ю. К. Бабанский. – Москва : Педагогика, 1989. – 560 с.
4. Баранов С. П. Педагогика : учеб. пособие для пед. ин-тов / С. П. Баранов, Л. Р. Болотина, В. А. Слостенин и др. ; под ред. С. П. Баранова, В. А. Слостенина. – Москва : Просвещение, 1986. – 335 с.
5. Винославська О. В. Психологія : навч. посіб. для студ. вузів / ред. О. В. Винославська. – Київ : ІНК ОС, 2005. – 352 с.
6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студентів магістратури. – Київ : Центр навч.ї літератури, 2003. – 316 с.

7. Вульфів Б. З. Основи педагогіки : учеб. посібник / Б. З. Вульфів, В. Д. Іванов ; Російська академія освіти. – 2-е изд., перероб. и доп. – Москва : УРАО, 2000. – 616 с.
8. Галузінський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. Київ : Вища школа, 1995. – 237 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база. – Київ : КНТ, 2006. – С.40–93.
10. Капська А. И. Зміст і методика позакласної виховної роботи за інтересами : метод. посіб. / О. В. Безпалько, І. О. Трухін, Т. В. Говорун ; відп. ред. А. Й. Капська ; М-во освіти і науки України. – Київ : КДП, 1993. – 120 с.
11. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. – Київ : Вища школа, 1997. – 304 с.

Кулько Ліна Олександрівна,
студентка 5-го курсу групи ПХ-52,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, linakulko@gmail.com

БУЛІНГ: СУТЬ, ПРОФІЛАКТИКА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Зі швидким поширенням інформаційних технологій важко описувати деякі речі вже мало використовуваними словами. Серед великого різноманіття таких слів є і важливе нині слово – цькування. Але, як і було зазначено вище, зараз використовується сучасний його синонім – булінг. Для кожного покоління школярів у новій українській школі це досить болюча і серйозна проблема. Різними авторами поняття «булінг» інтерпретується по-різному. Згідно з вільною енциклопедією «Вікіпедія», булінг – різновид насильства; навмисне, що не носить характеру самозахисту, довготривале (час від часу повторювальне) фізичне чи психологічне, здійснюється індивідом або групою осіб, які мають певні переваги над індивідом, і що відбувається в організованих колективах з досягненням певної мети (авторитету, матеріального забезпечення тощо) [1].

Нині багаторазово про це можна почути з екрана телевізора, з друкованих чи електронних видань, інтернет-джерел, а саме